

Sloboda izražavanja – presude Evropskog suda za ljudska prava

Bilten LIX: Kleveta sudija, tužilaca i ostalih u sistemu pravosuđa

22. septembar 2015.

U jednom od ranijih biltena ("Sloboda izražavanja i kritika rada sudova", Bilten VIII, januar 2013) razmatrano je u kojoj mjeri sudije mogu biti kritikovane. Od tada je Evropski sud za ljudska prava odlučio u više predmeta koji su se ticali i pitanja da li zakon treba posebno da štiti tužioce i ostale koji rade u sistemu pravosuđa. Ovaj bilten stoga razmatra dalje presude Evropskog suda za ljudska prava u pogledu kritike na račun pripadnika pravosuđa od strane novinara.

Evropski sud za ljudska prava je ustanovio opšti princip u predmetu *The Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva (br. 1)*:

"[S]provođenje pravde ... služi interesima zajednice u cjelini i zahtijeva saradnju prosvijećene javnosti. Opšte je prihvaćena činjenica da sudovi ne mogu da funkcionišu u vakuumu. Iako sudovi predstavljaju forum za rješavanje sporova, to ne znači da se sporovi ne mogu i prethodno diskutovati na nekom drugom mjestu, u specijalizovanim časopisima, u opštoj štampi ili u javnosti uopšte. Osim toga, dok masovni mediji ne smiju da prekorače granice postavljene u interesu pravilnog sprovođenja pravde, dužnost im je da saopštavaju informacije i ideje o pitanjima koja sudovi razmatraju, kao i u drugim oblastima od javnog interesa. Kako mediji imaju zadatak da saopštavaju takve informacije i ideje, tako i javnost ima pravo da ih prima". (Predstavka br. 6538/74, presuda od 26. aprila 1979, stav 65)

Istovremeno, Evropski sud za ljudska prava je naglasio da sudovi igraju izuzetno važnu ulogu u državi koja se temelji na vladavini prava, te da treba da uživaju povjerenje javnosti. Zbog toga bi trebalo da budu zaštićeni od neosnovanih napada. Prema tome, i mediji, i drugi, imaju pravo da se izjasne o sprovođenju pravde sve dok je njihova kritika u okviru određenih granica. Posebno se jasno mora praviti razlika između kritike i uvrede. Ako je jedina namjera bilo kojeg oblika izražavanja uvreda suda ili sudije pojedinačno, takvo postupanje neće biti zaštićeno pravom na slobodu izražavanja.

Sud primjenjuje donekle drugačije standarde na advokate koji kritikuju sudove, jer se smatra da oni imaju posebnu obavezu da postupaju profesionalno. Na kraju ovog biltena su sažeti i neki od takvih relevantnih slučajeva.

Sljedeći predmeti ilustruju pristup Suda u pojedinačnim slučajevima.

- ***Perna protiv Italije***, predstavka br. 48898/99, presuda od 6. maja 2003. (Veliko vijeće) (osuda za klevetu zbog neosnovane kritike na račun javnog tužioca nije prekršila pravo na slobodu izražavanja)

Slučaj se ticao novinara koji je objavio članak o javnom tužiocu u Palermu. Članak je nosio naslov "Kaseli (*Caselli*), sudija sa bijelom šiškom", a podnaslov je glasio "Katoličko školovanje, komunistička militantnost - kao i njegov prijatelj Violante...". U tekstu je kritikovao političku militantnost tužioca, pozivajući se na "trostruku zakletvu poslušnosti - Bogu, zakonu i *Via Botteghe Oscure* (aluzija na italijansku Komunističku partiju)". Zatim ga je optužio za učešće u planu da preuzme kontrolu nad kancelarijama javnih tužilaštava u svim italijanskim gradovima i za korišćenje nekadašnjeg kriminalca, a tadašnjeg doušnika da uništi političku karijeru italijanskog bivšeg premijera Andreotija, tereteći ga za pomaganje i podržavanje zločina, iako je navodno bio svjestan da će na kraju morati da obustavi gonjenje zbog nedostatka dokaza. Tužilac je uložio žalbu zbog klevete. Novinar i direktor novinskog lista proglašeni su krivim i izrečena im je novčana kazna od 775 EUR i 515 EUR. Oni su morali da plate i odštetu i sudske troškove u iznosu od 31.000 EUR, nadoknade troškove podnosiocu predstavke i objave presudu. Kazne su potvrđene u žalbenom postupku.

Evropski sud za ljudska prava je zaključio da osuda nije prekršila pravo novinara na slobodu izražavanja. Sud je konstatovao da je važno sagledati cjelokupan sadržaj članka. Novinar nije ograničio svoje primjedbe na tvrdnju da je tužilac imao posebna politička ubjeđenja, on je naveo i da je tužilac izvršio zloupotrebu službenog položaja učestvujući u zavjeri Komunističke partije da preuzme kontrolu nad javnim tužilaštvima u Italiji. U tom kontekstu, čak i fraze poput one koja se odnosi na "zakletvu poslušnosti" dobile su značenje koje je bilo sve samo ne simbolično. Osim toga, podnosilac predstavke ni u jednom trenutku nije ni pokušao da dokaže istinitost svojih tvrdnji, naprotiv, on je tvrdio da je samo izrazio vrijednosne sudove koje nije trebalo da dokazuje. Iz tih razloga, Sud je zaključio da presuda protiv novinara za klevetu nije prekršila njegovo pravo na slobodu izražavanja.

- ***The Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva (br. 1)***, predstavka broj 6538/74, 26. april 1979. (zabranom objavljivanja novinskog članka u kojem se kritikuje poravnanje prekršeno je pravo na slobodu izražavanja)

Ovaj slučaj se ticao izvještavanja od strane britanskog lista o sudskim postupcima i pregovorima o poravnanju između kompanije koja je obezbijedila lijekove za trudnice koji su izazvali deformitete kod novorođene djece, i djece rođene sa deformitetima. Ovi postupci trajali su godinama i sa nekim porodicama je postignuto poravnanje, ali ne sa svim. List je kritikovao sudske poravnane i takođe iznio mišljenje da farmaceutska kompanija nije dovoljno testirala lijek prije prodaje. Britanski javni tužilac dobio je sudski nalog kojim je zabranjeno listu da elaborira ove posljednje navode.

Evropski sud za ljudska prava je zaključio da je zabrana prekršila pravo na slobodu izražavanja. Dok je sudstvo - imajući u vidu cjelokupnu mašineriju pravosuđa - trebalo da bude zaštićeno od lažnih optužbi, ono nije funkcionisalo u vakuumu, a "dužnost je [medija] da prenose informacije i ideje o pitanjima koja sudovi razmatraju, baš kao i u drugim oblastima od javnog interesa... javnost takođe ima pravo da ih prima". Cilj sudske zabrane je bio da spriječi "nepoštovanje" zakonitih procesa, i da spriječi da postupci postanu "suđenje od strane medija". Iako su to bili legitimni ciljevi, nije se pokazalo da je zabrana bila srazmjerna ovim ciljevima. Navedeni članak je bio uravnotežen, predstavljena je argumentacija obje strane, i bilo je malo vjerovatno da bi negativno uticao na "autoritet sudstva", posebno jer se u međuvremenu vodila rasprava širom zemlje. Konačno, iznešeni navodi su se ticali važnih pitanja o pravima žrtava, a postupci su se godinama odugovlačili.

- **Ümit Bilgiç protiv Turske**, predstavka br. 22398/05, 3. septembar 2013. (zatvaranjem u psihijatrijsku ustanovu zbog vrijeđanja sudija prekršeno pravo na slobodu izražavanja i pravo na slobodu ličnosti)

Slučaj se ticao osude zbog nepoštovanja suda od strane čovjeka koji je u svojim pismima optužio lokalne sudije za pristrasnost u krivičnom postupku koji se vodio protiv njega, tvrdeći da su, zajedno sa tužiocima, kovali zavjeru protiv njega. Proglašen je krivim i osuđen na prinudni boravak u psihijatrijskoj ustanovi.

Evropski sud za ljudska prava je smatrao da je pritvor podnosioca predstavke prekršio pravo na slobodu ličnosti i slobodu izražavanja. Sud je podsjetio da je sudstvu, kao garantu pravde, potrebno povjerenje javnosti, i da stoga može biti zaštićeno od vređanja. Pojedine sudije mogu biti predmet kritike zbog načina na koji obavljaju svoje dužnosti, ali moraju i biti zaštićeni od nepotrebno oštrih verbalnih napada. Međutim, Sud je takođe podsjetio da u okviru krivičnog postupka strankama mora biti omogućeno da se izjasne o svom slučaju, kao i da se mora omogućiti slobodna i energična razmjena mišljenja. Sud je konstatovao da su u ovom slučaju pisma podnosioca predstavke bila veoma oštra i uvrjedljiva, i da su u njima iznijete direktne optužbe protiv sudija za pristrasnost i korupciju. Ovim je podnosilac predstavke prešao dozvoljenu granicu kritike sprovođenja pravde. Pošto pisma nijesu objavljena, i Sud konstatovao da je podnosilac predstavke zaista patio od psihijatrijskog poremećaja, Sud je smatrao da u je principu neki oblik sankcionisanja podnosioca predstavke mogao biti opravdan. Međutim, težina izrečene sankcije – pritvor u psihijatrijskoj ustanovi – ocijenjena je nesrazmjernom i predstavljala je kršenje prava podnosioca predstavke.

- **Belpietro protiv Italije**, predstavka br. 43612/10, 24. septembar 2013. (osuda na uslovnu zatvorsku kaznu i naloženo plaćanje naknade štete zbog klevete prekršili su pravo na slobodu izražavanja)

Podnosilac predstavke, izdavač novinskog lista, osuđen je zbog klevete jer je u članku, koji je objavio italijanski senator, ukazao na „rat“ između sudija i tužilaca, s jedne strane, i policije sa druge, u odnosu na borbu protiv mafije. U članku su sudije i tužioci optuženi da koriste političke strategije. Dva tužioca su tvrdila da je članak narušio njihov ugled i podnijeli su tužbu zbog klevete. Pokrenut je krivični postupak, a podnosilac predstavke je na kraju osuđen na uslovnu kaznu zatvora od četiri meseca i naloženo mu je da plati naknadu štete od čak 110.000 eura.

Evropski sud za ljudska prava je prvo podsjetio na svoje opšte principe: mediji moraju biti u mogućnosti da pružaju informacije i ideje o svim pitanjima od opšteg interesa, uključujući ona koja se odnose na pravosuđe. Međutim, iako su granice prihvatljive kritike šire prema javnim službenicima nego prema privatnim licima. Sud je smatrao da javni službenici moraju da uživaju povjerenje javnosti bez nepotrebnog uznemiravanja. Sud je napomenuo da se to posebno odnosi na javne službenike koji rade u pravosuđu.

Sud je smatrao da se članak ticao pitanja od vrlo visokog javnog interesa, ali je takođe istakao da su optužujući navodi u tekstu bili veoma ozbiljni, a nijesu bili potkrijepljeni objektivnim dokazima. Iako je članak napisao član italijanskog Senata, to nije oslobodilo podnosioca predstavke – izdavača novinskog lista – dužnosti da provjeri istinitost tvrdnji. Sud je razmotrio i činjenicu da je tekst opremljen tako da dodatno pojača sporne navode iz članka. Stoga, Sud nije smatrao da je osuda zbog klevete prekršila pravo na slobodu izražavanja. Međutim, Sud je smatrao da je kazna zatvora, iako

uslovna, zajedno sa obavezom da se plati značajan iznos za naknadu štete, bila nesrazmjerna za izdavača koji je propustio da izvrši dužnost nadzora nad sadržajem čiji je autor bio neko drugi, i da je prema tom imala obeshrabrujući efekat na slobodu izražavanja. Stoga, Sud je utvrdio da slučaj predstavlja kršenje prava na slobodu izražavanja.

- ***Ungváry i Irodalom Kft protiv Mađarske***, predstavka br. 64520/10, 3. decembar 2013. (osuda na naknadu štete zbog klevete zbog članka u kojem je navedeno da je sudija Ustavnog suda bio doušnik službe bezbjednosti prekršila je pravo na slobodu izražavanja)

Slučaj se ticao postupka zbog klevete protiv mađarskog historičara i izdavača časopisa koji je objavio njegov članak. Historičar je u članku razmatrao odnos civilnog društva i službe bezbjednosti u vrijeme komunizma, i u okviru njega naveo da je sudija Ustavnog suda bio aktivni član partije i „zvanični kontakt“ državne službe bezbjednosti. Sudija se žalio i, iako je časopis objavio ispravku, historičar je ponovio svoje navode u intervjuima i u knjizi. Sudija Ustavnog suda ga je zatim tužio zbog klevete i dobio presudu za naknadu štete. Historičar i izdavač časopisa su podnijeli predstavku Evropskom sudu za ljudska prava tvrdeći da je prekršeno njihovo pravo na slobodu izražavanja.

Sud je smatrao da je u ovom slučaju prekršeno pravo na slobodu izražavanja. Sud je ponovio svoje opšte principe uključujući i onaj po kome - iako državni službenici treba da tolerišu kritiku svog rada – može biti neophodno zaštititi sudije od uvrjedljivih i uznemirujućih verbalnih napada, a u cilju očuvanja povjerenja javnosti u rad pravosuđa. Međutim, primjenjujući ove opšte principe na prvog podnosioca predstavke, historičara, Sud je zaključio da je članak imao jaku osnovu u činjenicama. Sud je smatrao da termin „zvanični kontakt“ može imati više različitih značenja, uključujući i to da je sudija pisao izveštaje i pružao informacije koje su doprinijele radu službe bezbjednosti – iako ona sama to nije zahtijevala od njega. Sud je posebno uzeo u obzir da domaći sudovi nijesu razmotrili opšti kontekst članka, u kojem su iznesene tvrdnje da je postojao odnos između raznih organizacija civilnog društva i službe državne bezbjednosti. Sud je stoga zaključio da su domaći sudovi tumačili značenje termina „zvanični kontakt“ suviše restriktivno; trebalo ga je tumačiti u širem kontekstu članka. Sud je takođe naglasio da je tema članka - uloga službe bezbjednosti u vrijeme komunizma - predstavljala pitanje od velikog javnog interesa, a da je sudija, kao viši državni službenik kojeg je parlament izabrao za najvišu sudijsku funkciju u zemlji, dužan da toleriše kritiku. Sud je takođe konstatovao da je nesporno da je sudija bio aktivni član partije u vrijeme komunizma.

Što se tiče izdavača časopisa, Sud je smatrao da je on pokazao dovoljan stepen odgovornosti. Sud je naročito smatrao da:

„(su) izdavači logično motivisani profitom (...) i da, kada se oni proglase odgovornim za objavljivanje članka, to često rezultira miješanjem vlasnika časopisa u uređivački proces. Da bi se omogućilo štampanim medijima da vrše svoju „watchdog“ funkciju (čuvara demokratije), važno je da standardi odgovornosti izdavača za objavljivanje članka budu takvi da ne podstiču cenzuru od strane izdavača...“

Sud je zaključio da, s obzirom na ugled prvog podnosioca predstavke kao istaknutog historičara, izdavač časopisa nije imao razloga da dovodi u pitanje tačnost članka. Nije bilo dokaza da je članak objavljen sa namjerom da omalovažava sudiju. Sud je stoga zaključio da je izdavač postupio u skladu sa novinarskom etikom.

- **Mustafa Erdoğan i drugi protiv Turske**, predstavke br. 346/04 i 39779/04, 27. maj 2014. (akademska kritika turskih sudija zbog zabrane rada političke partije bila je prihvatljiva)

U pitanju je žalba koju su podnijeli profesor prava i urednik i izdavač akademskog časopisa, kojima su turski sudovi naložili da plate odštetu trojici sudija Ustavnog suda jer su ih vrijeđali u tekstu koji je kritikovao odluku o zabrani rada političke stranke. Sporni članak objavljen je u periodičnom pravnom časopisu 2001. godine, a preispitivana je zakonitost odluke o zabrani rada političke partije. U članku je dovedena u pitanje nepristrasnost sudija i insinuirano je da su bili nekompetentni. Trojica od njih su pokrenuli postupak za klevetu protiv podnosilaca predstavke, tvrdeći da je članak predstavljao ozbiljan lični napad na njihovu čast i integritet, i dobili su odštetu.

Evropski sud za ljudska prava je zaključio da je odšteta za klevetu prekršila pravo podnosilaca predstavke na slobodu izražavanja, smatrajući da bi predstavnici pravosuđa koji djeluju u službenom svojstvu morali očekivati šire granice prihvatljive kritike u odnosu na obične građane. Dok pravosuđe mora uživati povjerenje javnosti, kritikovanje može biti ograničeno samo ako predstavlja neosnovan destruktivni napad. Sud je utvrdio da domaći sudovi nijesu stavili jezik i izraze korišćene u spornom članku u kontekst i formu u kojoj su bili izraženi. Dakle, dok su pojedini komentari u članku bili oštri, to su uglavnom bili vrjednosni sudovi iznijeti u opštim crtama i potkrijepljeni dovoljnom činjeničnom osnovom. Oni se ne mogu smatrati bezrazložnim ličnim napadom na trojicu sudija. Pored toga, članak je bio objavljen u kvartalnom pravnom časopisu i napisan u kontekstu tekuće javne rasprave o zabrani rada političke stranke. Domaći sudovi nijesu razmatrali niti jedan od ovih faktora. Sud je naglasio značaj akademske slobode i mogućnost da akademci slobodno izraze svoje stavove, čak iako su kontroverzni ili nepopularni, u oblasti svog istraživanja, profesionalne stručnosti i kompetentnosti.

- **Marian Maciejewski protiv Poljske**, predstavka br. 34447/05, 13. januar 2015. (osudom novinara za klevetu zbog optužbi za korupciju u pravosuđu prekršeno je pravo na slobodu izražavanja)

Ovaj slučaj se ticao novinara koji je osuđen za klevetu zbog članka o navodnoj krađi lovačkih trofeja iz kancelarije bivšeg sudskog izvršitelja. Podnaslov članka je glasio „Lopovi u službi pravde“, a sam članak se pozivao na „mafijaško udruživanje tužioca i sudije“. Između ostalog, tekst je opisivao kako je tužilac pogrešno vodio istragu protiv bivšeg sudskog izvršitelja. Domaći sud je smatrao da su i podnaslov i pozivanje na mafiju bili klevetnički. Novinar se žalio Evropskom sudu za ljudska prava.

Što se tiče prve tačke osude za klevetu, koja se odnosila na fraze „lopovi u službi pravde“ i „mafijaško udruživanje tužioca i sudije“, Evropski sud je smatrao da činjenice na osnovu kojih su objavljeni ovi komentari - naime, dug i razvučen postupak – nisu osporene i da je očigledno bilo nepravilnosti u funkcionisanju sudova i tužilaštva. Ovo je bilo pitanje od javnog interesa i trebalo je dozvoliti medijima da ga komentarišu i koriste i oštar jezik. Uopšteno govoreći, dok je članak nesumnjivo imao kritički ton, nije imao za cilj da potkopa povjerenje javnosti u integritet pravosudnog sistema.

Što se tiče druge tačke osude za klevetu, koja se odnosila na navode da je tužilac pogrešno vodio istragu, Sud je konstatovao da su domaći sudovi ostavili bez odgovora nekoliko pitanja u vezi ponašanja tužioca i da jeste bilo očiglednih brojnih nepravilnosti u istrazi koje su domaći sudovi takođe zanemarili. Komentar novinara je bio dobronamjeran i u skladu s novinarskom etikom, što su domaći sudovi zanemarili i umjesto toga se usmjerili isključivo na utvrđivanje potpune „istinitosti“ njegovih navoda. Ovim je prekršeno pravo novinara na slobodu izražavanja.

- ***Łozowska protiv Poljske***, predstavka br. 62716/09, 13. januar 2015. (osudom novinarka za klevetu zbog neosnovanih optužbi za kriminal nije prekršeno pravo na slobodu izražavanja)

Podnositeljka predstavke je bila novinarka regionalnog lista koja je osuđena za „zlonamjernu klevetu“ zbog niza članaka u kojima je spekulirala o mogućim vezama između pripadnika mafije i osoba zaposlenih u lokalnom pravosuđu. Ona je pisala da je jedna sudija razriješena dužnosti zbog „skrivenih veza sa kriminalnim krugovima, ... [i] uloge koju je imala u slučajevima u koje je njen suprug bio umiješan“. Njenu žalbu je odbacio sudija pojedinac - jedini od 53 sudija žalbenog suda koji nije imao veze sa sudijom koja je podnijela tužbu zbog klevete, pa je jedini i mogao odlučivati u ovom slučaju. Novinarka se žalila Evropskom sudu za ljudska prava.

Evropski sud je smatrao da su se sporne primjedbe bavile pitanjima od opšteg interesa i da razrješenje bivše sudije nije bilo sporno. Mediji su imali pravo da to komentarišu i o tome diskutuju, a šira javnost je imala pravo da dobije ovu informaciju. Međutim, Sud je konstatovao da nije dokazano da je sudija razriješena zbog „mutnih poslova sa kriminalnim krugovima“. Osim toga, Sud je smatrao da je novinarka izuzetno dobro poznavala način funkcionisanja pravosudnog sistema, kao i da je bila dobro upućena u disciplinski postupak protiv sudije, te da je stoga trebalo da bude opreznija prije objavljivanja članka. Sud je smatrao da je novinarka, kada se služila riječima kojima se služila, morala znati da je njen članak mogao da naškodi ugledu sudije. Iako je Sud s jedne strane priznao pravo novinarka da diskutuje o pitanju razrješenja sudije kao o pitanju od javnog interesa, s druge strane je smatrao da novinarka nije imala dovoljno dokaza da optuži sudiju za povezanost sa kriminalnim krugovima. Stoga, Sud je smatrao da podnositeljka predstavke nije postupila dobronamjerno i u skladu sa zahtjevima profesionalne etike.

Kritika od strane advokata

- ***Karpetas protiv Grčke***, predstavka br. 6086/10, presuda od 30. 10. 2012, nije bilo kršenja prava

Riječ je o advokatu (Karpetas) osuđenom za klevetu tužioca i istražnog sudije, koji su uz kauciju pustili na slobodu osobu koja je advokata napala u njegovoj kancelariji. G-din Karpetas je izjavio da su tužilac i sudija od njegovog napadača primili mito, zbog čega su ga obojica tužila za klevetu. Advokatu je naloženo da jednom od tužilaca plati odštetu u iznosu od 15.000 EUR, dok je postupak po tužbi drugog još uvijek bio u toku.

Evropski sud je zaključio da presuda domaćeg suda nije prekršila prava advokata na slobodu izražavanja: on je bio iskusen pravnik, podnio je krivične prijave protiv tužioca i sudije, koje su zatim odbačene. Optužbe podnosioca predstavke ponavljale su se u štampi i proširile na širu javnost, jasno implicirajući da su sudija i tužilac korumpirani. Podnosilac predstavke nije imao činjenični osnov za svoje tvrdnje. Sud je takođe uzeo u obzir da institucije pravosuđa treba da budu zaštićene i da nije prihvatljivo olako javno optuživati ljude za korupciju.

- ***Di Giovanni protiv Italije***, predstavka br. 51160/06, 9. jul 2013. (zvanično upozorenje sutkinji koja je iznijela neosnovane navode o postojanju korupcije u procesu imenovanja sudija nije prekršilo pravo na slobodu izražavanja)

Podnositeljka predstavke je sutkinja koja je, u jednom novinskom intervjuu, izjavila da je jedan od članova ispitne komisije za nove sudije iskoristio svoj uticaj da pomogne rođaku. Proglašena je

krivom zbog propuštanja dužnosti poštovanja i diskrecije prema članovima ispitne komisije, i dobila zvanično upozorenje.

Evropski sud za ljudska prava je smatrao da upozorenje nije prekršilo pravo na slobodu izražavanja. On je istakao da su navodi koje je sutkinja iznijela veoma ozbiljni, kao i da nijesu bili zasnovani na činjenicama. Sud je takođe naveo da članovi pravosuđa treba da budu diskretni i da ne reaguju na provokacije putem medija. Sud je istakao da je kazna izrečena sutkinji bila veoma blaga.

- **Morice protiv Francuske**, predstavka br. 29369/10, 23. april 2015. (Veliko vijeće) (osuda advokata za klevetu zbog kritike na račun sudija prekršila je slobodu izražavanja)

Advokat je osuđen za klevetu zbog primjedbi na račun dvojice istražnih sudija koji su bili izuzeti iz istrage o ubistvu francuskog sudije u Džibutiju. Zastupao je udovicu ubijenog sudije, a dvojicu sudija je kritikovao zbog propusta da predaju dokazni materijal prikupljen u toku istrage sudiji koji je od njih preuzeo slučaj. Takođe je naveo da su sudije bili previše bliski sa istražiteljima u Džibutiju, što je negativno uticalo na njihovu nezavisnost. Jedan od dvojice kritikovanih sudija predsjedavao je i u drugom kontroverznom slučaju u koji je advokat Morice takođe bio uključen. On se žalio na postupanje sudije i u tom slučaju. G. Morice se žalio ministru pravde u vezi slučaja Džibuti, o čemu su pisale nacionalne novine *Le Monde*, navodeći da je Morice izjavio kako je postupanje istražnih sudija bilo "u potpunoj suprotnosti sa principima objektivnosti i nepristrasnosti", kao i da su "tužilac [u Džibutiju] i francuski sudije bili u dosluhu". Sudije su podnijele krivičnu prijavu protiv glavnog urednika lista *Le Monde*, novinara koji je napisao članak i Morice-a, optužujući ih za klevetu. Morice je proglašen krivim kao saučesnik i naređeno mu je da plati kaznu u iznosu od 4.000 €, 1.000 € jednom od sudija za troškove i po 7.500 € odštete obojici sudija, kao i da objavi obavještenje u listu *Le Monde*. Predstavka koju je potom podnio Evropskom sudu za ljudska prava bila je odbijena, pa je Morice zatražio da se predmet uputi Velikom vijeću Suda na ponovno razmatranje.

Veliko vijeće je utvrdilo da je presuda za klevetu prekršila advokatova prava. Sud je konstatovao da je, kao advokat, imao pravo da brani svoje klijente i putem štampe, navodeći istovremeno da je postojala jasna razlika između riječi koje je advokat izgovorio unutar sudnice, koje uživaju veoma visok stepen zaštite, i van sudnice, gdje tako pojačana zaštita nije važila. Sud je naveo da se Morice dalje oslanjao na svoje građansko pravo da doprinese raspravi o stvarima od javnog interesa. Iako tada nije postupao u ulozi novinara, kojima Sud dodjeljuje visok stepen zaštite, državne vlasti ipak imaju obavezu da zaštite debatu o pitanjima od javnog interesa. Sud je konstatovao i da je Morice imao jak činjenični osnov za svoje komentare. Postupao je u svojstvu advokata u dva slučaja visokog profila u kojima je sudija M. bio istražni sudija, i u oba slučaja apelacioni sudovi su utvrdili određene propuste, što je dovelo do izuzeća pomenutog sudije iz tih slučajeva. Što se tiče primjedbi koje je advokat iznio, Sud je zaključio da su bile blisko povezane sa činjenicama predmeta i da nijesu bile ni obmanjujuće, ni neopravdane.

Veliko vijeće je dalje konstatovalo da je navedeni slučaj izazvao veliku medijsku pažnju. Domaći sudovi su to uzeli kao dokaz ličnog animoziteta između advokata i jednog od dvojice sudija. Veliko vijeće se nije složilo sa tom ocjenom, navodeći da, iako je u primjedbama advokata bilo malo netrpeljivosti, one su se ticale navodnih nedostataka u sudskoj istrazi, a to je pitanje na koje advokat treba da može da skrene pažnju javnosti.

Sud je naveo da bi sudije u principu trebalo da tolerišu kritiku. Granice prihvatljive kritike na račun članova pravosuđa, dijela osnovne institucije države, šire su nego u slučaju običnih građana. Istovremeno, Sud je naglasio potrebu da se održi autoritet sudstva i osiguraju odnosi zasnovani na uzajamnom razumijevanju i poštovanju između različitih aktera pravosudnog sistema.

Konačno, Sud je uzeo u obzir i prirodu i težinu izrečene kazne. Ponovio je da bi čak i relativno niska novčana kazna i dalje imala negativan efekat na ostvarivanje slobode izražavanja. Izricanje kazne advokatu može imati i određene posljedice, posebno u pogledu njegove reputacije ili povjerenja javnosti i njegovih klijenata.

Uzimajući u obzir sve navedeno, Sud je zaključio da je osuda advokata za klevetu nesrazmjerno povrijedila njegovo pravo na slobodu izražavanja.

- ***Kincses protiv Mađarske***, predstavka br. 66232/10, 27. januar 2015. (kažnjavanje advokata zbog dovođenja u pitanje profesionalne kompetencije sudije nije prekršilo njegovo pravo na slobodu izražavanja)

Advokat je bio kažnjen zbog kritikovanja sudije koji je sudio u jednom od njegovih predmeta. On je podnio zahtjev za izuzeće sudije zbog pristrasnosti, navodeći da sudija nije profesionalno kompetentan i da ima ličnu odbojnost prema tuženom. U podnesku je naveo da „presuda odražava lični stav sudije i nije zasnovana ni na jednom dokazu ... ne možemo da ne dovedemo u pitanje stručnost sudije. Njegovo ponašanje je vođeno favorizovanjem tužitelja ili odbojnošću prema tuženom“. Zbog ovoga je protiv njega pokrenut disciplinski postupak i kažnjen je sa 570 € zbog narušavanja dostojanstva suda. Njegove žalbe su odbačene.

Evropski sud je smatrao da je advokat svojim izjavama zaista omalovažavao profesionalne kompetencije sudija i navodio da sud zaobilazi zakon. Sud je utvrdio da je advokat mogao istaći suštinu svog prigovora i bez iznošenja ovakvih navoda. Sud je takođe konstatovao da je podnosilac, kao advokat, bio obavezan da se pridržava pravila profesionalnog ponašanja, i da se od njega očekuje da doprinese radu pravosuđa i tako održi poverenje javnosti u njega. Imajući u vidu da je advokat kažnjen samo novčano i da mu nije izrečena nijedna druga kazna, Sud je utvrdio da ovom sankcijom nije prekršeno njegovo pravo na slobodu izražavanja.

Pripremio: Peter Noorlander, direktor Media Legal Defence Initiative, u saradnji sa HRA

Bilteni se objavljuju u okviru projekta „Podrška razumijevanju novinarske etike i slobode izražavanja“, koji finansira Ambasada Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici.
